

STATUS PRAWNY DZIAŁACZY ZWIĄZKOWYCH I INNYCH PRZEDSTAWICIELI ZATRUDNIONYCH

Krzysztof W. Baran

Wolters Kluwer

STATUS PRAWNY DZIAŁACZY ZWIĄZKOWYCH I INNYCH PRZEDSTAWICIELI ZATRUDNIONYCH

Krzysztof W. Baran

Stan prawny na 1 sierpnia 2021 r.

Krzysztof W. Baran, nr ORCID: 0000-0001-5165-8265

Recenzent

Dr hab. Anna Kosut, prof. UMCS

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-597-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie.....	13
Rozdział 1	
Ochrona trwałości stosunku prawnego działaczy związkowych w zakładowych organizacjach związkowych.....	15
Rozdział 2	
Ochrona trwałości stosunku prawnego działaczy międzyzakładowych organizacji związkowych	49
Rozdział 3	
Urlopy i zwolnienia od pracy działaczy związkowych.....	53
1. Urlop bezpłatny działaczy związkowych	53
2. Urlop związkowy członków zarządu zakładowej organizacji związkowej	61
3. Zwolnienia od pracy działaczy związkowych na czas niezbędny do wykonania czynności doraźnej	84
Rozdział 4	
Status prawny przedstawicieli pracowników w radach pracowników.....	97
1. Uwagi wstępne	97
2. Ochrona trwałości stosunku pracy członków rady pracowników	101
3. Zwolnienie od pracy członka rady pracowników	108

Rozdział 5

Status prawny przedstawicieli pracowników w radach pracowniczych przedsiębiorstw państwowych i mieszanych	113
1. Uwagi wstępne	113
2. Ochrona trwałości stosunku pracy członków rad pracowniczych	115
3. Uprawnienia członków rad pracowniczych przedsiębiorstw państwowych oraz przedsiębiorstw mieszanych	118

Rozdział 6

Ochrona stosunku pracy społecznych inspektorów pracy	121
1. Uwagi wstępne	121
2. Ochrona trwałości stosunku pracy społecznych inspektorów pracy	123

Rozdział 7

Ochrona stosunku pracy pracowników w europejskich radach zakładowych i innych unijnych organach partycypacyjnych	131
1. Uwagi wstępne	131
2. Ochrona trwałości stosunku pracy przedstawicieli pracowników w europejskich radach zakładowych, przedsiębiorstwach i grupach przedsiębiorstw o zasięgu wspólnotowym oraz spółkach i spółdzielniach europejskich	133
2.1. Aspekt podmiotowy	133
2.2. Przedmiotowy zakres ochrony	135
3. Zwolnienia od pracy w związku z udziałem w pracach organów przedstawicielskich w europejskich radach zakładowych, przedsiębiorstwach o zasięgu wspólnotowym oraz podmiotach partycypacyjnych w spółkach i spółdzielniach europejskich	140

Rozdział 8

Status prawny przedstawicieli pracowników w radach nadzorczych spółek powstałych w wyniku komercjalizacji oraz spółek powstałych w wyniku przekształcenia przedsiębiorstw komunalnych	145
--	------------

Rozdział 9

Ochrona trwałości stosunku pracy przedstawicieli pracowników w ramach zwolnień grupowych	149
---	------------

Bibliografia	155
---------------------------	------------

Orzecznictwo	161
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.p.	- ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1320 ze zm.)
k.p.c.	- ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.)
r.t.u.k.z.	- rozporządzenie Rady Ministrów z 27.11.2018 r. w sprawie trybu udzielenia i korzystania ze zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy na okres kadencji w zarządzie zakładowej organizacji związkowej przysługującego osobie wykonującej pracę zarobkową, sposobu ustalenia wysokości wynagrodzenia albo świadczenia przysługującego osobie w okresie zwolnienia od pracy oraz wynikających z tego tytułu uprawnień (Dz.U. poz. 2323)
r.t.u.u.b.	- rozporządzenie Rady Ministrów z 3.12.2018 r. w sprawie trybu udzielania urlopu bezpłatnego pracownikowi powołanemu do pełnienia z wyboru funkcji związkowej poza zakładem pracy oraz sposobu postępowania w przypadku wygaśnięcia mandatu do pełnienia z wyboru funkcji związkowej przez pracownika korzystającego z urlopu bezpłatnego (Dz.U. poz. 2358)
u.e.r.z.	- ustawa z 5.04.2002 r. o europejskich radach zakładowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1832)
u.e.z.i.g.	- ustawa z 4.03.2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej (Dz.U. z 2018 r. poz. 2036 ze zm.)

u.g.k.	– ustawa z 20.12.1996 r. o gospodarce komunalnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 679)
u.i.p.p.k.	– ustawa z 7.04.2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz.U. Nr 79, poz. 550 ze zm.)
u.k.n.u.p.	– ustawa z 30.08.1996 r. o komercjalizacji i niektórych uprawnieniach pracowników (Dz.U. z 2021 r. poz. 425)
u.p.m.	– ustawa z 10.07.1985 r. o przedsiębiorstwach mieszanych (Dz.U. Nr 32, poz. 142 ze zm.)
u.s.e.	– ustawa z 22.07.2006 r. o spółdzielni europejskiej (Dz.U. z 2018 r. poz. 2043 ze zm.)
u.s.i.p.	– ustawa z 24.06.1983 r. o społecznej inspekcji pracy (Dz.U. z 2015 r. poz. 567 ze zm.)
ustawa o Policji	– ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2020 r. poz. 360 ze zm.)
u.s.z.p.p.	– ustawa z 25.09.1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1543)
u.z.g.	– ustawa z 13.03.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2018 r. poz. 1969 ze zm.)
u.z.z.	– ustawa z 23.05.1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 263 ze zm.)

Czasopisma, zbiory orzecznictwa

MPP	– Monitor Prawa Pracy
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Powszechnych i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Śl. Prac.	– Służba Pracownicza
St.Pr.PiPSP.	– Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej

Inne

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

WPROWADZENIE

Problematyka statusu przedstawicieli zatrudnionych w systemie prawa polskiego ma istotne znaczenie dla funkcjonowania zbiorowych stosunków pracy. Normatywne aspekty tych kategorii osób zasługują na bliższą refleksję ze strony nauki prawa pracy (zatrudnienia).

Zasadnicze znaczenie dla tematyki tego opracowania ma określenie zakresu podmiotowego ochrony. Punktem wyjścia do rozważań będzie stwierdzenie, że przedstawicielami zatrudnionych w stosunkach pracy są nie tylko pracownicy, ale niekiedy także inne kategorie osób wykonujących pracę zarobkową (np. zatrudnieni na podstawie cywilno-bądź administracyjnoprawnej). Kierując się dyrektywą kompleksowości badań dogmatycznych, zakresem analiz objąłem wszystkie te kategorie zatrudnionych. Analogiczny mechanizm został zastosowany w płaszczyźnie przedmiotowej.

Praca ta w swych założeniach ma charakter praktyczny i dlatego poświęcona jest analizie obowiązujących norm prawnych. Jest ona skierowana przede wszystkim do osób stosujących przepisy dotyczące uprawnień przedstawicieli zatrudnionych oraz prawników funkcjonujących w stosunkach pracy.

Rozdział 1

OCHRONA TRWAŁOŚCI STOSUNKU PRAWNEGO DZIAŁACZY ZWIĄZKOWYCH W ZAKŁADOWYCH ORGANIZACJACH ZWIĄZKOWYCH

Artykuł 32 u.z.z.¹ statuuje fundamenty ochrony przedstawicieli pracowników w szeroko pojmowanych stosunkach zatrudnienia². Jego podstawowym celem jest zagwarantowanie działaczom związkowym niezależności w wykonywaniu funkcji przedstawicielskich³, a nie tworzenie specjalnych przywilejów. W tym duchu nader trafnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z 7.06.2018 r., II PK 90/17⁴, stwierdzając, że działalność związkowa nie może być pretekstem do nieuzasadnionego uprzywilejowania pracownika w sferach niedotyczących sprawowanych przez niego funkcji. Przeciwny sposób myślenia o trwałości stosunku pracy działaczy związkowych byłby dyskryminujący dla pracowników,

¹ Por. K.W. Baran [w:] *System prawa pracy*, t. V. *Zbiorowe prawo pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2014, s. 916 i n.

² Por. np. P. Grzebyk [w:] P. Czarnecki, P. Grzebyk, A. Reda-Ciszewska, *Ustawa o związkach zawodowych. Komentarz praktyczny z orzecnictwem*, Warszawa 2018, s. 229 i n.; M. Kurzynoga, *Ochrona stosunku zatrudnienia działaczy związkowych po nowelizacji ustawy związkowej z dnia 5 lipca 2018 r. w świetle standardów międzynarodowego prawa pracy*, St.Pr.PiPSP. 2019/26, s. 175 i n.; Ł. Pisarczyk, *Reforma zbiorowego prawa pracy. Próba kodyfikacji a nowelizacja przepisów zbiorowego prawa pracy*, Warszawa 2019, s. 299 i n.

³ Por. wyrok SN z 24.10.2017 r., II PK 295/16, LEX nr 2426550 oraz wyrok SN z 23.11.2016 r., II PK 311/15, OSNP 2018/2, poz. 13, teza 1.

⁴ LEX nr 2509628.

którzy nie są członkami związku zawodowego albo nie sprawują w nim żadnej funkcji. *Natura rerum* ochrona trwałości stosunku prawnego nie ma charakteru bezwzględneho. Trafnie dostrzega judykatura Sądu Najwyższego⁵, że roszczenia związkowców, zwłaszcza o przywrócenie do pracy, nie powinny być uwzględniane automatycznie bez zbadania okoliczności konkretnego przypadku, a przede wszystkim przyczyn zwolnienia.

W ujęciu ogólnoteoretycznym art. 32 u.z.z. jest, jak to ujmuję M. Zieliński⁶, przepisem zrębowym zupełnym. Ze względu na fakt, że przyznaje on uprawnienia (kompetencje) różnym podmiotom, należy go zakwalifikować do kategorii przepisów kompetencyjnych⁷. Statuuje on w systemie prawa odmienne od ogólnych mechanizmy ochrony trwałości zatrudnienia. Ma on w wymiarze podmiotowym przymiot normy szczególnej, a zatem zgodnie z argumentacją *exceptiones non sunt extendendae* nie może on podlegać rozszerzającej wykładni. W efekcie niedopuszczalne jest stosowanie w tej materii argumentacji typu *a simili*, *ab exemplo* czy *per non est*.

Artykuł 32 u.z.z. ma charakter semiimperatywny, co oznacza, że standardy ochronne w nim określone mogą być podwyższone na korzyść osoby wykonującej pracę zarobkową (np. co do wysokości odszkodowania). *A contrario* oznacza to, że owe ustawowe standardy nie mogą zostać obligacyjne bądź układowo obniżone. Uwaga ta dotyczy nie tylko pracowników, ale również osób świadczących pracę zarobkową na innej podstawie niż stosunek pracy.

Rozważania na temat mechanizmów ochrony trwałości stosunku prawnego działaczy związkowych rozpocznę od aspektu podmiotowego. W świetle postanowień art. 32 u.z.z.⁸ zakresem jego ochrony zostały objęte wszystkie osoby wykonujące pracę zarobkową, tj.:

⁵ Por. wyrok SN z 19.04.2017 r., I PK 221/16, LEX nr 2300172.

⁶ Por. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, Warszawa 2017, s. 104–105.

⁷ Por. M. Zieliński, *Wykładnia...*, s. 125.

⁸ Por. też w tej materii M. Kurzynoga, *Ochrona...*, s. 176–177; Ł. Pisarczyk, *Reforma...*, s. 299 i n.